

Koonti Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus koulussa täydennyskoulutuksen oppimistehtävästä: Vieraskielisen oppilaan oppimisvaikeuksien tunnistaminen.

Selkeimmäksi haasteeksi vieraskielisen oppilaan oppimisvaikeuksien tunnistamisessa koetaan heikko suomen kielen taito tai yhteisen kielen puuttuminen opettajan ja oppilaan välillä. Oppimisvaikeuksien tunnistaminen on haastavaa, sillä luotettavaa testausta ei voida tehdä nykyisillä järjestelyillä. Kielenhallinta, akateemiset taidot, lukusujuvuus tai kirjainäänne vastaavuuden vakiintumisen puute, aiheuttavat sen, ettei oppilas voi suoriutua testeistä osaamistaitonsa mukaan. Kuinka siis rakentaa luotettava testausmenetelmä niin, että se palvelee testattavan osaamistasoa? Oppimisvaikeuksien kartoittamiseen tuo haasteensa myös lyhyt historia oppilaan opettamisessa ja ohjauksessa, sekä kiire saavuttaa tietyt rajapyykit ennen peruskoulun päättymistä. Opettajat kokevat, että jokaisen oppilaan kohdalla kartoittaminen ja oppimisvaikeuksien selvittäminen on aloitettava puhtaalta pöydältä, sillä tieto aiemmista opinnoista, tehdyistä kartoituksista tai suoritetuista opinnoista liikkuvat huonosti. Aikaa ja resursseja kuluu paljon, ennen kuin on kunnolla tutustunut oppilaan tilanteeseen ja selvittänyt lähtötason. Positiivisena koulumaailmassa koetaan kuitenkin suhtautuminen oppimisvaikeuksien selvittämiseen sekä mahdollisimman monipuolisten tukitoimien järjestäminen. Tietoisuus erilaisista tukimuodoista on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana, sekä myönteisyys tukipalveluihin on kasvanut.

Haasteena koulujärjestelmässä tunnistetaan oppilaiden myöhäinen siirtyminen yleisopetukseen, tai puutteelliset perustaidot, joiden läpi katsotaan, kun oppilas siirretään isoon oppilasryhmään. Yleisopetukseen voidaan siirtyä hyvin moninaisista taustoista kuten: yksityisopetus, pakolaisleiri, koulua käymättömyys tai rikkonainen valmistavan opetuksen vuosi. Tällöin haasteeksi nousevat usein sopimattomat opiskelumateriaalit, sillä oppilaan taitotaso ja koulumateriaalien sisältö eivät kohtaa. Esimerkkinä tuotiin esille erityisopettajan materiaalit, jotka sisälsivät hyvin kulttuurisidonnaisia kuvia. Materiaali koettiin täysin sopimattomaksi, eikä sitä ollut järkevää hyödyntää vieraskielisten oppilaiden kanssa työskenneltäessä. Tämä korostaa entisestään sopeutumista suomalaiseen koulujärjestelmään, kun oppilas ei tule kohdatuksi oikealla tavalla. Materiaalien vähyys koettiin ongelmaksi myös kielihaastetta todettaessa. Myös vanhempien suhtautuminen oppilaan saamaan tukeen, saattoi olla koulujärjestelmää kyseenalaistavaa tai jopa tukimuodoista kieltäytymistä, sillä oppilaan kyvykkyyttä koettiin aliarvioitavan. Keinoja ymmärtää ja kohdata monikulttuurisuutta kaivattiin valtavasti, sillä vieraskielisen oppilaan oppimisvaikeuksia

tunnistettaessa, hyvät suhteet ja yhteistyö vanhempien kanssa osoittautuu usein tärkeimmäksi seikaksi.

Vieraskielisen oppilaan oppimisvaikeuksien tunnistaminen nosti esille seikan oppivelvollisuuden suorittamisesta ajallaan. Resurssien vähyys, sekä kiireen tuntu, rasittavat usein luokanopettajia, erityisopettajia, joustavan luokan opettajia sekä muuta oppimista tukevaa työryhmää. Varsinkin ne oppilaat, jotka siirtyvät suomalaiseen kouluun vasta peruskoulun loppupuolella, ovat tapauksia, jotka kiireellä pusketaan väkisin koulun läpi. Tällöin usein joudutaan luopumaan opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista tai oppimisen tasosta. Opetushenkilöstö koki tämän kuormittavaksi sekä epätasa-arvoa korostavaksi. Etenkin heikko kielitaito tai tunnistetut ja diagnosoidut oppimisen haasteet, tulisivat olla raskauttavia perusteita sille, että oppivelvollisuutta pidennettäisiin. Tällä tavoin etenkin opettajat ja erityisopettajat kokisivat pystyvänsä auttamaan yksittäistä oppilasta paremmin, sekä takaamaan riittävät perustaidot ennen peruskoulun päättymistä.

Ratkaisuna oppimisvaikeuksien tunnistamiseen kouluttautujat tarjosivat matematiikan hyödyntämistä oppiaineena. Matematiikka sulkee pois heikosta kielitaidosta johtuvan ymmärtämättömyyden, väärinymmärtämisen tai vaikeuden näyttää omaa osaamistaan. Matematiikka nousi useiden opettajien pohdinnoissa tärkeäksi oppiaineeksi, jossa vieraskielisen taustan omaavat oppilaat pääsivät monesti osoittamaan taitavuuksensa sekä pystyivät osallistumaan tunteihin paremmin. Syyksi arveltiin matematiikan konkreettisuus, selkeät muodot, kuviot ja universaalisuus. Samankaltaista matematiikkaa on mahdollisesti opiskeltu aiemminkin ja tämä auttaa oppilasta sitoutumaan kouluun sekä oppimiseen sujuvammin. Matematiikka on myös oppiaine, jonka opettamista käsitellään paljon opettajakoulutuksessa. Osa opettajista toikin esille ammatillisen epävarmuutensa havaita tai tulkita vieraskielisen oppilaan oppimisvaikeuksia, koska he eivät olleet saaneet siihen mitään aiempaa koulutusta. Ratkaisuna epävarmuuteen koettiin tukiryhmät sekä monipuolinen yhteistyö eri toimijoiden välillä. Psykologit, erityisopettajat, kuraattorit ja tulkit koettiin välttämättömiksi paloiksi kokonaisuutta. Yhteistyön käynnistyminen vaatii kuitenkin edelleen paljon aikaa ja tukitoimien edellyttämä edistyminen ottaa paljon aikaa. Aika, havainnointi, läsnäolo, varmistaminen sekä kuuntelu, todettiin koulutuksen aikana tärkeimmiksi keinoiksi tukea vieraskielisen oppilaan koulunkäyntiä ja oppimista.

Koulutus herätti kouluttautujat keskustelemaan myös suomalaisen koulun merkityksestä suomalaiseen kulttuuriin sitoutumisen ja sopeutumisen kannalta. Esille nousi seikka, että koulu voi

oppilaalle olla ainut paikka, jossa hän kohtaa tai joutuu käyttämään suomen kieltä. Myös kulttuurinen eroavaisuus voi helposti korostua suomalaisessa koulussa. Kouluttautujat totesivatkin, että koulujärjestelmän tulisi kannustaa eri tavoin suomen kielen monipuoliseen käyttämiseen sekä kulttuurisen joustavuuden omaksumiseen. Joustavuutta tulisi tapahtua myös suomalaisessa koulussa, jotta vieraskielisen taustan omaavat oppilaat eivät koe alati olevansa ulkopuolisia. Koulun ja kodin yhteistyö nousi myös tämän teeman ympärillä ratkaisevaksi tekijäksi. Vanhempien kanssa käytetty kieli on usein muu, kuin suomen kieli, minkä takia myös ymmärrys koulujärjestelmän kielivaatimuksiin voi olla epäselvää vanhemmille. Lukusujuvuuden kehittyminen, äännekirjain vastaavuuden automatisoituminen ja muiden akateemisten taitojen harjaantuminen vaativat usein tukea myös kotoa. Pelkästään koulun tukimuotoihin tukeutuminen ei useissakaan tapauksissa ole riittävä apu vieraskieliselle oppilaalle. Tärkeäksi koettiin myös kodin tuki ja ymmärrys koulunkäymisen kannalta. Mikäli perhe ei tukenut tai kokenut suomalaisen koulun vaatimustasoa tai taitotasoa tarpeellisiksi, tulkittiin sen suoraan vaikuttavan myös oppilaan motivaatioon harjoitella suomen keiltä tai vaadittuja muita taitoja.

Koulutukseen osallistujat olivat jakautuneet ympäri Suomea. Tämä nosti esille resurssien erilaisen kohdentamisen koulujärjestelmässämme. Osasta kouluista löytyi jo paljon tukimenetelmiä, S2-ryhmiä, joustavaa opetusta, resurssiopettajia ja yhteisopettajuutta, joiden kaikkien koettiin olevan erittäin tärkeitä palasia kohdatessa vieraskielisen taustan omaavia oppilaita. Kouluttautujien joukosta löytyi kuitenkin myös paljon kasvatus- ja opetushenkilökuntaa, jotka kohtasivat vieraskielisen oppilaan tuomat haasteet täysin yksin tai erittäin vähäisellä tuella. Psykologin, tulkin tai sosiaalitoimen tukea ei ollut mahdollista saada, tai näitä palveluita jouduttiin usein odottamaan pitkiä aikoja. Myöskään kouluarkeen ei ollut mahdollista saada apua, vaan oppilaan kanssa täytyi vain yrittää pärjätä ja paikata koulupäivien aikana jäänyttä vajaan pidentämällä omaa ja oppilaan koulupäivää. Usein opettajat kokivat jättävänsä vieraskieliset oppilaat oman onnensa nojaan, sillä aika ja resurssi ei vain riittänyt heidän tarvitsemaansa ohjaukseen. Oman onnensa nojaan jääminen on erittäin huolestuttava ongelma etenkin, kun oppilas siirtyy peruskoulusta toiselle asteelle. Kouluttautujat toivatkin esille huolensa siitä, kuinka toisen asteen oppimateriaalit saataisiin nopeammin soveltumaan mm. heikomman lukutaidon omaaville oppilaille tai heikon suomen kielen taidon omaaville opiskelijoille. Esille nousi myös erilaiset lähtötasotestit vieraskielisten oppilaiden kanssa ennen lukioon siirtymistä. Tällä tavoin voitaisiin varmistaa, että koulu tietää oppilaan

lähtötason tarkemmin ja heti kouluvuoden alusta tiettyihin haasteisiin olisi valmistauduttu. Näin toisen asteen opiskelustakin voisi tulla mielekkäämpää.